

خاطرات اردشیر زارع زرتشتی

دفتر نخست

گردآوری:

کیخسرو اردشیر زارع

ویرایش و افزایش:

فریدون جنیدی

سرشناسه: زارع زرتشتی، اردشیر، ۱۳۱۸-۱۲۵۳. Zare, Ardashir.

عنوان و نام پدیدآور: خاطرات اردشیر زارع زرتشتی / گردآوری کیخسرو اردشیر زارع؛ ویرایش و افزایش فریدون جنیدی.

مشخصات نشر: تهران: بلخ، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۳۱۲ ص.

شابک: ۹۷۸۹۶۴۶۳۳۷۹۰۹؛ دوره: ۹۷۸۹۶۴۶۳۳۷۹۰۹

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: زارع زرتشتی، اردشیر، ۱۳۱۸-۱۲۵۳. - خاطرات

موضوع: Zare, Ardashir -- Diaries

موضوع: زارع زرتشتی، اردشیر، ۱۳۱۸-۱۲۵۳.

موضوع: Zare, Ardashir

موضوع: زارع زرتشتی، اردشیر، ۱۳۱۸-۱۲۵۳. - سرگذشتنامه

موضوع: Zare, Ardashir -- Biography

شناسه افزوده: جنیدی، فریدون، ۱۳۱۸ -، ویراستار

شناسه افزوده: Joneydi, Freydyun

رده بندی کنگره: ۱۸۸۸CT

رده بندی دیویی: ۰۵۵/۹۲۰

شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۲۲۳۰۳

خاطرات روانشاد اردشیر زارع زرتشتی

نوشته: اردشیر زارع زرتشتی

گردآوری: روانشاد مهندس کیخسرو زارع

ویرایش و افزایش: فریدون جنیدی

چاپ نخست: ۱۳۹۹

شمار: ۱۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: رامین

نشانی: تهران، بلوار کشاورز، روبروی پارک لاله، خیابان جلالیه، شماره ۴،

(ساختمان کیخسرو اردشیر زارع)

دورواژ (تلفن): ۸۸۹۶۲۷۸۴ و ۸۸۹۵۳۴۰۷

دورنگار: ۸۸۹۶۲۲۴۳

نشانی اینترنتی: www.bonyad-neyshaboos.ir

همه حقوق محفوظ است.

ISBN: 978-964-6337-90-9

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۳۳۷-۹۰-۹

به نام خدا

پیشگفتار

آسمان دورکرانه زندگی و فرهنگ ایران با هزاران هزار درخش و آذرخش و شتاب و درنگ اختران شب افروز در کنار روشنایی روز... روزگاران گذشت زمان را، در جان جهان و زمان درازآهنگ آن، با خم و پیچ های فراوان و روشنایی ها و تیرگی های هنگام های تلخ و شیرین درمی نوردد، و به پیش می رود.

اما بزرگان و اندیشه نگارنده، که پس از رهنوردی های خواننده گرامی در زمان روان روند شگفت این دفتر به اندیشه وی می پیوندد، روانشاد اردشیر زارع، یکی از بزرگمردان این راه دیر و برافراز و نشیب زندگی ایرانیان در این سده پایانی ایران است که او را می توان در تراز مردان بزرگی همچون امیرکبیر، و قائم مقام فراهانی در شمار آورد.

مردی که آزمایش ها و سختی های فراوان را بر جان و روان خود گذراند، و کارهای بس بزرگ را در گستره زندگی او از آن آغاز کرد و پایان رسانید... و با آنکه برخی از کارهای وی، در دامنه رشک ریزی های آن کسان که می ترسیدند که مبدا بزرگی و روشنی کارهای وی، آنان را در تیرگی و فراموشی ببرد، ناکارآمد و بی فرجام ماند!

اما دفتر یادها و یادبودهای آن مرد بزرگ برجای ماند، و سالها فرزند براومند او، مهندس سرفراز ایران کیخسرو اردشیر زارع که کارنامه درسیان و در دانشگاه تهران روشن است و بسیار ساختمان و دانشکده و بیمارستان و... در سال کار وی بسامان رسید و یکی از اندیشه های بلند وی، ساختن خوابگاه دانشجویان در بیابانی بود که آن زمان بی سود و بی بهره مانده بود و چه بسیار جوانان ایران که در آن گستره شگفت شهر مانند سالهای گذر از دانشگاه را سپری کردند، و از اندیشه بی خانمانی و پریشانی رها گشتند، آن مرد بزرگ از هنگام درگذشت روانشاد اردشیر در سال ۱۳۱۸ خورشیدی تا سال ۱۳۶۸ در دست در اندیشه گردآوری و نمونه برداری از یادداشت ها و کتابچه های ریز و درشت، و تایپ آنها بود، و پس از پنجاه سال،

یادداشت‌ها را تایپ شده به بنیاد نیشابور سپرد!

از آنجا که یادبودهای این نوشتار، خود؛ گویای چگونگی زیست، و اندریافت، و بیش و دانش و کوشش شگفت‌انگیز آن روانشاد است گفتار را در سخن آغازین کوتاه می‌کنم. تنها همین بس که یادآور شوم: زندگی آن روانشاد از زمان ناصرالدین قاجار آغاز شد و در سال ۱۳۱۸ پایان رسید.

گستره زندگی و یادبودهای او از اقیانوس آرام، تا مصر و سودان بود، برخی از یادبودهای وی شگفت‌انگیز و یگانه است، چنانکه نوشته او درباره رویداد سونامی (در برز) بزرگ سده پیش در اقیانوس آرام، تنها گزارشی است که در جهان نوشته شده است، وی نخستین کسی است که پیشنهاد ساختن بهمن‌گیر را در ایران داده است.

وی نخستین کسی است که با اندازه‌گیری میزان آبخاست و آبکاست^(۱)، در خوزستان پیشنهادهای شگفت‌انگیز برای بهره‌وری از این نیروی آب دریا داده است، و دو هزار و پانصد سال پس از ساخته شدن آبراهه سوئز بر دست ایرانیان که با شناخت نیروی آبخاست و آبکاست، دریای سرخ را به شاخه‌ای از رود نیل پیوند داده‌اند، چنین کار را بی آنکه آگاه از کار شگفت ایرانیان باستان داشته باشد در گستره زمین خوزستان پیشنهاد می‌کند.

وی بیاری مهندس..... نخستین نقشه راه برای اشرق دریای مازندران (از راه اوین و درکه، و از آنجا در دشت‌های مازندران، از حوض چالوس برمی‌دارد و برای نخستین بار پیشنهادی درست برای ساختن بهمن‌گیر را آن بناده را می‌دهد! وی برای نخستین بار، همه گستره بلوچستان گرامی را پیموده - ایگاه معاون و شهرها و ساختمانهای باستانی را روشن می‌کند.

وی برای نخستین بار با نگرش به زبان کهن و شگفت سمنانی واژه‌نامه‌ای را هرچند کوتاه، فراهم کرده است.

وی برای نخستین بار سرتاسر دره ماهورهای خاک بختیاری را پیموده و دیدگاههای خویش را درباره مردمان آن دیار و اقدام نادرست پهلوی نخست درباره

۱- نگارنده، این دو واژه را بجای جذر و مد پیشنهاد کرده است.

فرمان اسکان عشایر ایران، نشان داده است. وی برای نخستین بار در جایگاهی که «تونل کوه‌رنگ» احداث شد، پیشنهاد ساختن چنین تونل را داده است. وی به بسیاری از شهرهای هندوستان ره گشوده، و دربارهٔ دین هندوان و اندیشه‌ها و شیوهٔ زیست آنان پژوهش کرده است. وی در جنگل‌های آفریقا، آنجا که انگلیسیان می‌خواستند، با ستم به هندیان بی‌آزار، راه‌آهن بکشند، هندیان را برانگیخت تا اندکی بخود آیند و زیر ستم انگلیس، ساق خم نکنند. وی برای نخستین بار دربارهٔ مردمشناسی جای جای ایران پژوهش کرده، نشانه‌هایی از آن دریاهای یادبودهایش آورده است. وی دربارهٔ هرج و مرج و گنگام پایانین قاجاریان و شیوهٔ نادرست فرمانروایی آنان چه در شهرها، چه در جاده‌ها و سرزمین‌های دور و نزدیک داوری مستقیم کرده است. وی نخستین دوربین نقشه‌برداری اروپایی را در تهران خریده، و نخستین نقشهٔ مهندسی فنی درست را، در زمان مظفرالدین‌شاه قاجار بدست داده که هم‌اکنون در گنجینهٔ بنیاد نیشابور موجود است.^{*} گفتار دربارهٔ کارهای شگفت اردشیر زارع، به یک کتاب نیازمند است، و خواننده را به خواندن آن دریای مواج بیکرانهٔ اندیشه، گفتار و کردارهای وی رهنمون می‌شوم.

نوشته‌ی اردشیر زارع
بنیاد نیشابور

* - مهندس کیخسرو زارع فرزند آن روانشاد خانهٔ نشین خویش را که در شمال دانشگاه تهران، در بخشی از زمین پدر ساخته شده است به بنیاد نیشابور واگذار کرد که ۲۸ سال است همهٔ پژوهش‌ها و آموزش‌های این بنیاد در آن خانه روان، و چراغ آن بیاد آن روانشاد روشن و تابان است.